

نقشه مفهومی

ترسیم آسان در یک دقیقه

سراله دماوندی کمالی

دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش زبان انگلیسی
دبیر زبان انگلیسی شهرستان کردکوی

مقدمه

معلم می‌تواند در یک جلسه آموزشی از نقشه‌های مفهومی قبل از ارائه درس جدید استفاده کند. در واقع نقشه مفهومی نقش پیش‌سازمان‌دهنده را دارد. معلم همچنین می‌تواند در پایان جلسه مطالب را با نمایش نقشه مفهومی جمع‌بندی یا مرور کند، از این نقشه در آزمون‌ها بهره‌برداری کند. یا به عنوان تکلیف یا تحقیق، انجام آن را به دانش‌آموزان محول کند. نقشه مفهومی شامل گزاره‌ها، هسته‌ها و تعدادی پیوند و خطوط ارتباطی بین آن‌هاست که شبکه معنایی و مفهومی موجود بین اجزای نمایش داده شده را بیان می‌کند. مفاهیم بیان شده در یک نقشه مفهومی مربوط به یک موضوع خاص هستند و می‌توان با یک نگاه کوچک به نقشه به اطلاعات زیادی دست یافت.

نقشه مفهومی گونه‌ای ارائه تصویری اطلاعات است که شامل هسته‌ها، گزاره‌ها و پیوندهای مرتبط به هم می‌شود. از نقشه‌های مفهومی می‌توان به عنوان پیش‌سازمان‌دهنده تدریس استفاده کرد. با توجه به هوشمندسازی مدارس، علاوه بر ترسیم دستی در کلاس، می‌توان از نرم‌افزارهای متفاوتی برای ترسیم آن بهره گرفت. در این مقاله به بررسی نرم‌افزار «Concept Draw Office» می‌پردازیم.

کلیدواژه‌ها: نقشه مفهومی، یادگیری معنادار، پیش‌سازمان‌دهنده

نقشه مفهومی

برای اولین بار نوک و همکارانش در دهه ۱۹۸۰ بحث استفاده از نقشه‌های مفهومی را مطرح کردند. نقشه مفهومی برگرفته از «نظریه یادگیری معنادار کلامی» آزوبل است. در این شیوه بر دانش قبلی دانش‌آموزان تأکید می‌شود و دانش‌آموزان به صورت آگاهانه در مسیری قرار می‌گیرند که دانش جدید را به اطلاعاتی که از قبل دارند، مربوط کنند.

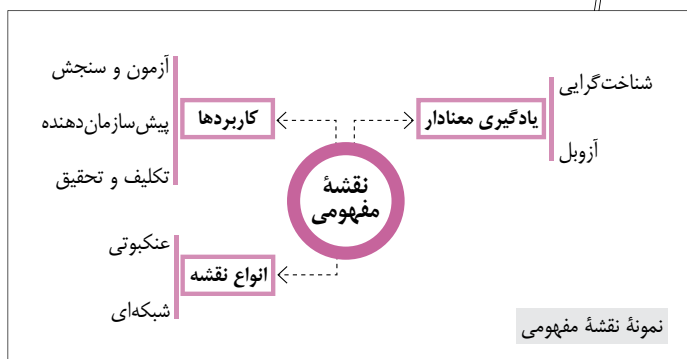
نرم‌افزار Xmind

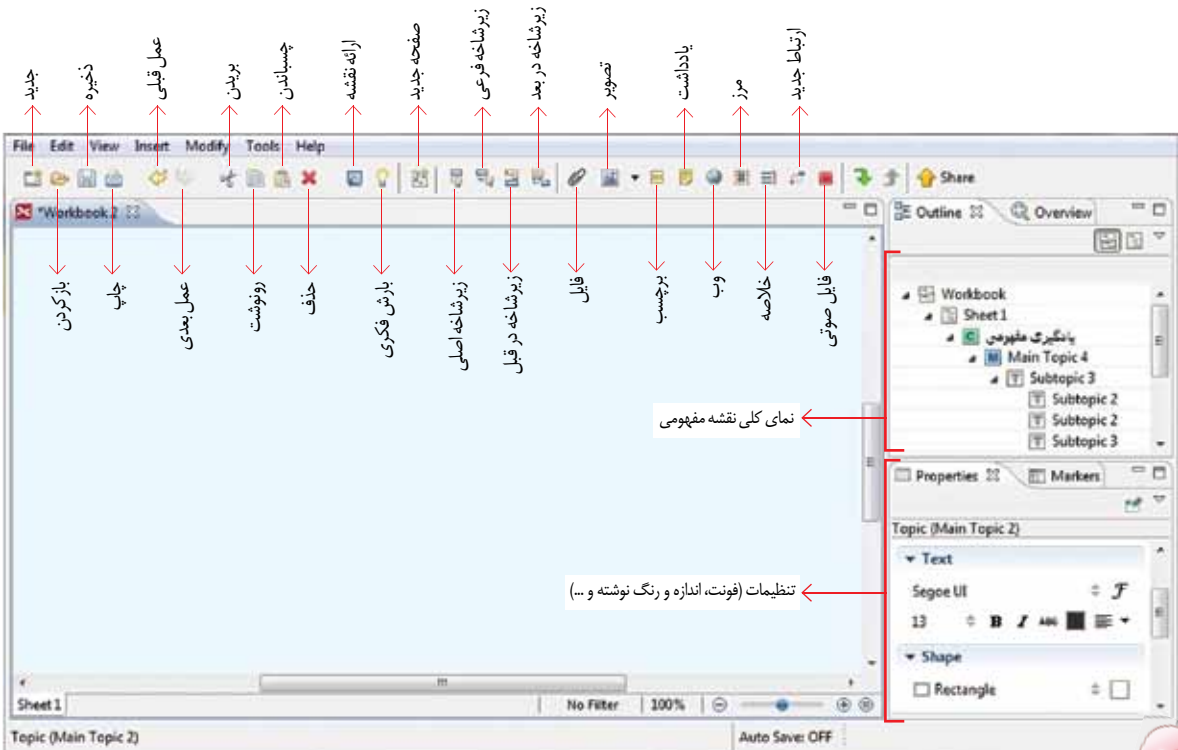
برای ترسیم نقشه در کلاس می‌توان از گچ و تخته و یا «وایت‌برد» استفاده کرد اما با توجه به هوشمندسازی مدارس و پیشرفت امکانات و شیوه‌های نوین تدریس، و وجود نمایشگرها و تخته‌های لمسی گوناگون، در صورتی که معلم بخواهد از این امکانات استفاده کند و همچنین از تکنیک نقشه‌های مفهومی برای ایجاد انگیزش و آمادگی در دانش‌آموزان یا در نقش پیش‌سازمان‌دهنده برای تدریس بهره‌برداری کند، به نرم‌افزاری با امکانات تخصصی نیاز دارد تا نقشه‌ها را بسیار ساده‌تر و با سرعت بیشتر ترسیم کند.

نرم‌افزارهای متفاوتی برای ترسیم این نقشه‌ها در بازار موجودند که یکی از آن‌ها «XMind» است. محیط ساده و سبک نرم‌افزار محبوبیت آن را دوچندان می‌کند. با توجه به قرار گرفتن تمام کلیدهای موردنیاز در اطراف صفحه کار این نرم‌افزار را می‌توان یکی از مناسب‌ترین نرم‌افزارهای ترسیم نقشه‌های مفهومی در رایانه و انتشار آن، به‌ویژه در کلاس‌های درسی مجهز به تخته هوشمند دانست.

نرم‌افزار «XMind» را می‌توانید از سایت «www.XMind.net» تهیه کنید. در وبگاه این نرم‌افزار چند نسخه متفاوت وجود دارد که

این حالتی است که از آن به عنوان یادگیری معنادار یاد می‌شود (نوک و کاناس، ۲۰۰۶).

جدید در وسط صفحه کادری را مشاهده می‌کنید. این کادر در واقع هسته اصلی نقشه مفهومی شماست. روی آن دوبار کلیک کنید و هسته و موضوع اصلی را در آن بنویسید. همان‌طور که در تصویر ۳ می‌بینید، در بالای صفحه گزینه‌های متفاوتی برای سهولت کار با نرم‌افزار تعبیه شده‌اند. می‌توانید همه این گزینه‌ها را امتحان کنید. نگران نباشید! اگر تغییرات نامناسبی ایجاد شد، می‌توانید به‌سادگی با کلید ترکیبی «Ctrl+Z» محیط را به حالت قبلی بازگردانید.

نسخه پایه آن رایگان است. اگر هنگام بارگذاری (دانلود) برنامه گزینه «Portable» را انتخاب کنید، دیگر نیازی به نصب این برنامه روی رایانه ندارید. می‌توانید آن را روی یک حافظه جانبی (فلش مموری) کپی کنید و از روی همان حافظه جانبی روی هر رایانه‌ای که یکی از سیستم‌های عامل ویندوز، لینوکس یا مک را داشته باشد، اجرا کنید.

از دیگر ویژگی‌های بسیار مفید این نرم‌افزار، قسمت بارش فکری آن است که متأسفانه در نسخه رایگان به آن دسترسی نداریم. البته معلم می‌تواند نرم‌افزار را باز کند و با استفاده از آن، بارش فکری را در کلاس مدیریت کند.

منبع

Novak, Joseph D. Albert J. Canas. (2006). The study underlying concept maps and how to construct them. Florida Institute for Human and Machine Cognition (IHMC).

کار با نرم‌افزار

پس از نصب و اجرای برنامه، صفحه‌ای جدید از مسیر «File>new blank map» باز کنید. پس از باز کردن صفحه